

QL
461
.R873
ENT

Kot. 14 fuzet 8
1907: okt.

QL
461
R873
ENT

Ent. Soc. Wash.

XIV. kötet.

1907. október

8. füzet.

ROVARTANI LAPOK

HAVI FOLYÓIRAT

különös tekintettel a hasznos és kártékony rovarokra.

*

DR BEDŐ ALBERT BIRÓ LAJOS DR CHYZER KORNEL

DR ENTZ GÉZA MOCSÁRY SÁNDOR

KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL.

SZÉRKESZTIK

A. AIGNER LAJOS ÉS CSIKI ERNŐ.

BUDAPEST, 1907.

A ROVARTANI LAPOK SZERKESZTŐSEGE ÉS KIADÓHIVATALA

IX., ERKEL-UTCZA 12.

Megjelenik minden hónap első napján, július és augusztus havak kivételével.

Előfizetési ára egész évre 8 kor

Tartalom.

<i>A. Aigner Lajos</i> : Szedlaczek István Arcképpel	161
<i>Bolkay István</i> : Rimaszombat bogárfaunája	162
<i>A. Aigner Lajos</i> : Magyarország pillangói XXII.	172
<i>Csiki Ernő</i> : Magyarország szüféléi IX.	153
<i>A. Aigner Lajos</i> : Lepke-eltérések a Magyar Nemzeti Múzeum gyűjteményéből	178

Különfélék.

<i>Dr. Szilády Zoltán</i> : Klapálek gyűjtőútja hazánkban ...	181
---	-----

Irodalom.

<i>Reitter, E.</i> , Bestimmungs-Tabellen. Ismerteti Csiki Ernő	182
<i>Formánék, R.</i> , Bestimmungs Tabellen. Ismerteti Csiki Ernő	182

**A kir. magy. Természettudományi Társulat állattani
szakosztálya** minden hónap első péntekén (VIII. Eszterházy-
utca 16.) ülést tart. Vendégeket szívesen lát.

**A budapesti entomologusok minden pénteken este a Kaszás-
féle (Muhrt utóda) vendéglőben (Rákóczi-út 44.) találkoznak.**

Kedvezmény.

Az 1897., 1898., 1899., 1900., 1901., 1902., 1903., 1904. és
1905-iki teljes évfolyammal még szolgálhatunk. Új előfizetők **tele-
áron** kaphatják. Az előbbi kötetekből csak a II. kötet kapható,
Ára 6 kor. Az I. és III. kötetet készpénzen visszaváltjuk

Az előfizetési összegek kiadóhivatalunkhoz (IX., Erkel-utca
12.) czimzendők.

Eladó bogár-gyűjtemény.

Magyarország területén előforduló bogarakból ca 4000 fajból álló
gyűjtemény pontosan meghatározva, skatulyák nélkül, darabon-
ként 4 fillérért eladó. Minden fajból csak egy darab van a gyűj-
teményben. Bővebbet a „Rovartani Lapok“ szerkesztőségénél.

Szedlaczek István

1846—1907.

Irta *A. Aigner Lajos*.

Ismét egy magyar lepkész ejtette ki kezéből a hálót, oly férfi, a ki csak hajlottabb korban fordult a lepkék felé, akkor azonban ifjúi hévvel és szenvedélylyel űzte a lepkék gyűjtését.

Szedlaczek István született 1846. május 18-án Kis-Tapolcsányban, a hol atyja járásorvos volt. A törekvő ifjú

a gymnasiumot Nyitrán járta s azután Bécsbe, a katonai József-akadémiára került. Tanulmányait kitűnő eredménynyel végezvén, 1871-ben promoveálták s azonnal főorvossá nevezték ki a pozsonyi katonai kórházhoz, majd Somogy megyébe, a 4. huszárezredhez helyezték át, a hol 7 évig működött s azután részt vett a boszniai hadjáratban. Ennek befejeztével ezredorvosi minőségben

Győrbe rendelték; itt 10 évig állomásozott és meg is nősült, elvevén Patsek Terézt, kivel boldog házasságban élt: frigyükből 3 gyermek származott.

Ezredével 1899-ben Komáromba és két évvel utóbb ismét Pozsonyba került; 1892-ben Aradra, a 33. gyalogezredhez helyezték át. 1895-ben törzsorvosá nevezték ki s a nagyváradi katonai kórház vezetését bízta rá*), 1897-ben pedig Budapestre hívták s a 16., majd a 47. számú helyőrségi kórház vezetésével bízta meg. 1900-ban előlépett főtörzsorvossá, mely előkelő állásban azonban csak egy évig működött. 1901-ben nyugalomba vonult.

Ekkor szenvedélyes vadász létére a lepkészettel is kezdett foglalkozni és nemsokára ezen a téren is kiváló helyet foglalt el. A nappali lepkék gyűjtését nagy buzgalommal űzte ugyan, de kedvencz foglalkozása volt az éjjeli fogás. Kivált villamos lámpa mellett. A nyarat rendszeren Nyitra megyében töltötte s onnan is szép eredménnyel szokott visszatérni. Gyűjtésében csaknem kizárólag hazai fajokra szorítkozott.

Nyugalmát és családi boldogságát feldúlta felserdült két fiának súlyos betegsége. Idősebb fiát halálos ágyán oly önfeláldozással ápolta, hogy kifejlődött lappangó szívbaja, mely őt, az erőteljes férfit a betegágyra és csakhamar a sírba is döntötte. Meghalt Budapesten 1907. június 16-án 61 éves korában. Családjának mérhetetlen fájdalma és barátai őszinte részvéte kísérte utolsó útjában.¹⁾

Rimaszombat bogár-faunája.

Irta *Bolkay Istrán.*

Rimaszombat és környéke bogár-faunájának tudományos tanulmányozásával nagyon kevesen foglalkoztak. Mindössze Fábry János királyi tanácsos, nyug. főgymnasiunai tanár foglalkozott a coleopterológiával behatóbban. Íszleleteit a „Gömör-

*) Ez időből való itt közölt arczképe.

¹⁾ Hátrahagyott lepke-gyűjteménye, mely főleg hazai fajokban gazdag, számos fölös példánnyal együtt eladó; megtekinthető az özvegy lakásán: Budapest. II. Krisztina-körút 101. sz. alatt.

Kishont vármegye természeti viszonyai“ című dolgozatában tette közzé, a mely a „Magyarország vármegyéi és városai“ monographikus munka Gömör-Kishont vármegye kötetében jelent meg. Ezen dolgozatban azonban inkább csak az egész megye faunájának nagy vonásokkal rajzolt képét találjuk, Rimaszombat környékére vonatkozó adatot azonban nem lelünk. Ugyancsak Ő állította össze a rimaszombati egyesült protestáns főgymnasium bogárgyűjteményét is, a melynek adatai jórészt egyezvén a saját gyűjtésem adataival, azoknak közlését mellőzhetem.

A másik irodalmi munka, a melyben Rimaszombat faunájára találunk adatot, K u t h y D e z s ő faunakatalogusa, ebben azonban Rimaszombatot csak kétszer találjuk megemlítve.

Az alább nyújtott faunaképet tehát azon gyűjtéseim alapján állítottam össze, a melyeket Rimaszombatban 1903—1905-ig jórészt magam végeztem.

Mint jelen felsorolásomból látjuk, Rimaszombat bogár-faunája nem éppen szegényes, bár túlságosan gazdagnak sem mondható. Három évi gyűjtésem alatt nem sikerült a tudományra különösebb értékkel bíró fajt gyűjtenem, mindössze a *Hylurgus ligniperda* Fabr. nevű faj, melyet Rimaszombaton kívül még Pápán gyűjtöttek, továbbá három *Coccinellida* fajváltozat olyan, a melyet a K u t h y D e z s ő faunakatalógusában még nem találunk feltüntetve.

Minden esetre huzamosabb időn keresztül folytatott behatóbb gyűjtés még sok érdekes dolgot tudna ezen vidékről kimutatni.

Jelen összeállításom alapján Rimaszombat környékéről 60 családba és 378 nembe tartozó 660 faj és 44 fajváltozat bogarat ismerünk.

Mielőtt a fajok részletes felsorolását megkezdeném, nem mulaszthatom el, hogy mélyen tisztelt mesteremnek, Csiki Ernő úrnak leghálásabb köszönetemet ki ne fejezzem azon lekötelező szívességeért, a melylyel adataimat felülvizsgálai, illetve az előttem kétes fajokat meghatározni kegyes volt.

Azonkívül hálás köszönetem illeti meg Szabó József kedves barátomat, — gyűjtéseimben társamat — is, a ki baráti szívességevel és buzgalmaival azon volt, hogy ezen faunakép minél teljesebb legyen.

A fajok felsorolása.

Cicindelidae. *Cicindela campestris* L., ab. protos D. Torre, germanica L., ab. deuterus D. Torre, ab. protos D. Torre, litterata Sulz. var. viennensis Schrank.

Carabidae. *Calosoma inquisitor* L., *sycophanta* L., *auropunctatum* Herbst. — *Carabus coriaceus* L., *violaceus* L., *granulatus* L., *Ullrichi* Germ., *Scheidleri* Panz. var. *Preyssleri* Duft., *nemoralis* O. F. Müll., *hortensis* L., *convexus* Fabr., — *Leistus ferrugineus* L., — *Nebria livida* L., — *Notiophilus aquaticus* L., *palustris* Duft., *biguttatus* Fabr., — *Omophron limbatum* Fabr., — *Elaphrus riparius* L., *aureus* Müll., — *Dyschirius nitidus* Schaum, *aeneus* Dej., *globosus* Herbst., — *Clivina fossor* L., *collaris* Herbst., — *Brosicus cephalotes* L., — *Tachypus flavipes* L., — *Bembidion paludosum* Panz., *lambros* Herbst., *punctulatum* Drap., *dentellum* Thunbg., *varium* Ol., *adustum* Schaum, *ustulatum* L., *modestum* Fabr., *minimum* Fabr., *quadriguttatum* Fabr., *quadripustulatum* Serv., *tenellum* Er., *articulatum* Gyllh., *octomaculatum* Goeze, *guttula* Fabr., *biguttatum* Fabr., — *Tachys bistriatus* Duft., var. *micros* Fisch., — *Perileptus areolatus* Creutz., — *Trechus 4-striatus* Schrank. — *Platynus ruficornis* Goeze., *assimilis* Payk., *sempunctatus* L., *Mülleri* Herbst., *viduus* Panz., var. *moestus* Duft., — *Clibanarius dorsalis* Pont., — *Calathus fuscipes* Goeze. — *Poecilus lepidus* Lesk. — *Pterostichus vulgaris* L., *nigrita* Fabr., *anthracinus* Ill., *gracilis* Dej., *interstinctus* Strm., *strenuus* Panz., *diligens* Strm., *cylindricus* Herbst., *melas* Creutz., — *Abax ater* Vill. — *Molops picea* Panz. — *Amarus similata* Gyllh., *nitida* Strm., *aenea* Deg., *lucida* Duft., *fulva* Deg. — *Zabrus tenebrioides* Goeze. — *Ophonus rufibarbis* Fabr., *maculicornis* Duft., *pubescens* Müll. — *Harpalus aeneus* Fabr., *psittaceus* Fourc., *rubripes* Duft., *latus* L., *luteicornis* Duft., *melancholicus* Dej. — *Anisodactylus binotatus* Fabr., var. *spureaticornis* Dej., *nemorivagus* Duft., *signatus* Panz., — *Diachromus germanus* L. — *Stenolophus skrimshirani* Steph., *discophorus* Fisch. — *Acupalpus meridianus* L. — *Chlaenius nigricornis* Fabr., *nitidulus* Schrank., *festivus* Fabr. — *Panagaeus crux-major* L., — *Lebia chlorocephala* Hoffm., *crux-minor* L. — *Lionychus quadrillum* Duft. — *Brachynus crepitans* L., *explodens* Duft.

Haliplidae. *Haliplus lineatocollis* Marsh.

Dytiscidae. *Hydroporus halensis* Fabr., *planus* Fabr. *Agabus bipustulatus* L., *chalconotus* Panz. *paludosus* Fabr. — *Ilybius obscurus* Marsh. — *Rantus conspersus* Gyllh. — *Dytiscus marginalis* Linn.

Gyrinidae. *Gyrinus natator* Ahr. — *Orectochilus villosus* Fabr.

Hydrophilidae. *Hydrous piceus* L. — *Hydrobius fuscipes* L. — *Laccobius alutaceus* Thoms. — *Berosus signaticollis* Charp. — *Cercyon haemorrhoidalis* Fabr. var. *erythropterus*., *flavipes* Fabr., *analis* Payk. — *Cryptopleurum atomarium* Oliv. — *Sphaeridium bipustulatum* Fabr. *scarabaeoides* L. — *Helophorus aquaticus* L., *pumilio* Er. *granularis* L.

Georyssidae. *Georyssus crenulatus* Rossi.

Parnidae. *Parnus prolifericornis* Fabr.

Heteroceridae. *Heterocerus fuscus* Kiesw., *fenestratus* Thunbg.

Staphylinidae. *Aleochara laevigata* Gyllh. — *Bolitochara bella* Märk. — *Leucoparyphus silphoides* L. *Tachyporus obtusus* L., *solutus* Er., *chrysomelinus* L., *atriceps* Steph., *nitidulus* Fabr. — *Bolitobius lunulatus* L. — *Creophilus maxillosus* L. — *Leistotrophus murinus* L. *Staphylinus chalocephalus* Fabr., *erythropterus* L., *caesareus* Cederh. — *Philonthus politus* L., *carbonarius* Gyllh., *atratus* Grav., *nigritulus* Grav., *varius* Gyllh., *fulvipes* Fabr., *tenuis* Fabr., — *Othius fulvipennis* Fabr. — *Xantholinus punctulatus* Payk., *linearis* Ol. — *Lathrobium fulvipenne* Grav. var. *Letzneri* Gerh. — *Astenus filiformis* Latr. — *Paederus littoralis* Grav., *ruficollis* Fabr., — *Stenus bipunctatus* Er., *humilis* Er., *scrutator* Er., *providus* Er., *fuscicornis* Er. — *Oxyporus rufus* L. — *Platysthetus cornutus* Grav., *nitens* Sahlb. — *Oxytelus rugosus* Fabr., *insecatus* Grav., *nitidulus* Grav., *tetracaratus* Block. — *Lesteva pubescens* Mannh., *longelytrata* Goeze. — *Olophrum assimile* Payk. — *Omalium caesum* Grav., *florale* Payk.

Micropeplidae. *Micropeplus porcatus* Payk.

Pselaphidae. *Bryaxis haemastica* Rehb. — *Bythinus bulbifer* Reichb. *puncticollis* Denny. — *Pselaphus Heisei* Herbst.

Clavigeridae. *Claviger testaceus* Preysl., *longicornis* Müll.

Scydmaenidae. *Cyrtoseydms Godarti* Latr., — *Euconus hirticollis* Ill., *Wetterhali* Gyllh.

Silphidae. *Necrophorus humator* Goeze., *interruptus* Steph., *investigator* Zett., *vespillo* L., — *Asbolus littoralis* L., — *Pseudopelta sinuata* Fabr., *rugosa* L., *thoracica* L., — *Aclypea undata* Müll., — *Xylodrepa 4-punctata* Schreb., — *Silpha lunata* Fabr. *obscura* L., — *Peltis atrata* L., — *Agrytes castaneus* Fröl.

Corylophidae. *Parmulus obscurus* Sahlb.

Trichopterygidae *Ptiliolum Spencei* Allib., — *Trichopteryx grandicollis* Maerkel, *sericans* Heer.

Scaphidiidae. *Scaphosoma boleti* Pz.

Phalacridae. *Olibrus millefolii* Payk., *bimaculatus* Küst., *liquidus* Er.

Erotylidae. *Engis bipustulata* Thunb., *Cyrtotriplax bipustulata* Fabr.

Endomychidae. *Endomychus coccineus* L., — *Myrmecoxenus vaporariorum* Guér., — *Mycetaea hirta* Marsh.

Cryptophagidae. *Cryptophagus pilosus* Gyllh., *dentatus* Herbst., *seanicus* L., — *Atomaria munda* Er., *gutta* Steph., *pusilla* Schönh.

Lathridiidae. *Enicmus minutus* L., — *Cartodere elongata* Curt., — *Corticaria serrata* Payk., — *Melanophthalma gibbosa* Herbst., *fuscula* Humm.

Tritomidae. *Litargus connexus* Fourc., — *Typhaea fumata* L.

Nitidulidae. *Epuraea florea* Er., — *Nitidula bipunctata* L., *rufipes* L., — *Omosita colon* L., *discoidea* Fabr., — *Soronia grisea* L., — *Meligethes brassicae* Scop., *symphiti* Heer., *obscurus* Er., *ovatus* Strm., — *Thalycera fervida* Oliv.

Trogositidae. *Tenebrioides mauritanicus* L., — *Ostoma oblongum* L.

Colydiidae. *Ditoma crenata* Fabr., — *Aglenus brunneus* Gyllh.

Cucujidae. *Laemophloeus monilis* Fabr., *testaceus* Fabr., — *Hyliota planatus* L., — *Silvanus surinamensis* L., *undentatus* Oliv.

Trixagidae. *Trixagus fumatus* Fabr.

Dermestidae. *Dermestes murinus* L., *lanarius* Ill., *hardarius* L., — *Attagenus piceus* Oliv., *pellio* L., — *Trogo-*

derma versicolor Creutz. — *Anthrenus pimpinellae* Fabr., *serophulariae* L., *museorum* L., *fuscus* Latr.

Cistelidae. *Syncaelypta spinosa* Rossi., — *Seminolus pilula* L., *fasciatus* Fabr., — *Cistela sericea* Forst. — *Limnichus sericeus* Duft.

Histeridae. *Hister quadrimaculatus* L., *cadaverinus* Hoffm., *stercorarius* Hoffm., *neglectus* Germ. — *Saprinus concinnus* Motsch., *aeneus* Fabr., *sparsutus* Solsky., *conjungens* Payk., *quadristriatus* Hoffm. — *Tereetrius picipes* Fabr.

Lucanidae. *Lucanus cervus* L., var. *capreolus* Fuessl. — *Dorcus parallelipedus* L. — *Systemocerus caraboides* L.

Scarabaeidae. *Gymnopleurus pilularius* L. — *Copris lunaris* L. — *Onthophagus Amyntas* Ol., *taurus* Schreb., *verticicornis* Laich., *vacca* var. *medius* Panz., *coenobita* Herbst., *nuchicornis* L., *ovatus* L., $\frac{5}{4}$ *Schreberi* L., — *Oniticellus fulvus* Goeze. — *Aphodius subterraneus* L., *fossor* L., *fimetarius* L., *granarius* L., *melanostictus* Schmidt., *punctatosulcatus* Strm., *varians* Duft., *luridus* Fabr., var. *nigripes* Fabr. — *Oxyomus sylvestris* Scop. — *Pleurophorus caesus* Panz. — *Psammodes sulcicollis* Ill. — *Trox scaber* L. — *Odontaeus armiger* Scop. — *Geotrupes stercorarius* L., *sylvaticus* Panz., *vernalis* L. — *Rhizotrogus solstitialis* var. *ochraceus* Knoch. — *Anoxia pilosa* Fabr. — *Polyphylla fullo* L. — *Melolontha vulgaris* Fabr. — *Anisoplia austriaca* Herbst., *tempestiva* Er. — *Epicometis hirta* Poda. — *Cetonia aurata* L., *lucidula* Fieb., *Potosia metallica* Fabr. var. *cuprea* Gory. — *Valgus hemipterus* L. — *Osmoderma eremita* Scop. — *Gnorimus nobilis* L. — *Trichius gallicus* Heer.

Buprestidae. *Aurigena lugubris* Fabr. — *Dicera berolinensis* Herbst. — *Anthaxia candens* Panz., *fulgurans* Schrank., *nitidula* L., var. *signaticollis* Kryn. — *Ptosima 11-maculata* Herbst., — *Agrius sinuatus* Oliv., *viridis* L. var. *salicis* Friv., *angustulus* Ill., *derasofasciatus* Lac. — *Trachys minuta* L.

Eucnemidae. *Throscus dermestoides* L.

Elateridae. *Archontas murinus* L. — *Drasterius bimaculatus* Rossi var. *fenestratus* Küst., var. *binotatus* Rossi. — *Elater cinnabarinus* Esch., *praeustus* Fabr., *balteatus* L. — *Betarmon picipennis* Bach. — *Hypnoidus pulchellus* L.,

4-guttatus Lap. — minutissimus Germ. — *Cardiophorus* gramineus Scop. — *Melanotus niger* Fabr., *castanipes* Payk. — *Limonius pilosus* Leske. — *Ludius latus* Fabr., *bipustulatus* L. — *Agriotes ustulatus* Schall., *sputator* L., *lineatus* L., — *Synaptus filiformis* Fabr. — *Adrastus nanus* Herbst., *humilis* Er.

Dascillidae. *Cyphon variabilis* Thunb.

Cantharidae. *Homaliscus Fontisbellaquei* Fourc. — *Lampyris noctiluca* L. — *Cantharis rustica* Fabr., *pulicaria* Fabr., *nigricans* Müll., *livida* L., var. *rufipes* Herbst., *lateralis* L. — *Metacantharis haemorrhoidalis* Fabr. — *Rhagonycha fulva* Scop., *testacea* L. — *Malthodes marginatus* Latr. — *Drilus concolor* Ahr. — *Charopus plumbeomicans* Goeze. — *Hypebaeus flavipes* Fabr. — *Ebaeus coerulescens* Er. — *Anthocomus equestris* Fabr. — *Malachius aeneus* L., *bipustulatus* L. — *Dasytes niger* L., *plumbaeus* Müll.

Cleridae. *Tillus elongatus* L., *unifasciatus* Fabr. — *Opilo mollis* L. — *Clerus mutillarius* Fabr., *formicarius* L. — *Trichodes apiarus* L., var. *subtrifasciatus* Spin., — *Corynetes coeruleus* Deg. — *Necrobia violacea* L. — *Elateroides dermestoides* L.

Bruchidae. *Bruchus rufipes* Fabr., *fur* L., *latro* Fabr., *subpilosus* Strm.

Byrrhidae. *Byrrhus striatus* Oliv., *rufipes* Fabr., *paniceus* L. — *Oligomerus bruneus* Strm. — *Xestobium rufo-villosum* De Geer. — *Ernobius abietis* Fabr. — *Ptilinus pectinicornis* L., *costatus* Gyllh. — *Xyletinus ater* Panz.

Lyctidae. *Lyctus unipunctatus* Herbst

Bostrychidae. *Bostrychus capucinus* L.

Ciidae. *Cis boleti* Fabr., — *Ennearthron affine* Mell.

Tenebrionidae. *Blaps mortisaga* L. — *Crypticus quisquilius* L. — *Opatrum sabulosum* L. — *Scaphidema metallica* Fabr. — *Tenebrio obscurus* Fabr., *molitor* L. — *Helops incurvus* Küst., *striatus*.

Alleculidae. *Allecula morio*, Fabr., *Mycetochara flavipes* Fabr. var. *morio* Redth. — *Omoplus rufitarsis* Leske.

Lagriidae. *Lagria hirta* L.

Mordellidae. *Tomoxia biguttata* Gyllh. — *Mordella fasciata* Fabr., *aculeata* L. — *Mordellistena abdominalis*

Fabr., Neuwaldeggiana Panz., micans Germ. — *Anaspis pulicaria* Costa., flava L.

Meloidae. *Meloe proscarabaeus* L., violaceus Marsh., cicatricosus Leach., variegatus Donovan. — *Cerocomia* Mühlfeldi Gyllh. — *Lytta vesicatoria* L.

Pyrochroidae. *Pyrochroa coccinea* L., serraticornis Scop.

Anthicidae. *Notoxus monoceros* L. — *Anthicus floralis* Fabr., hispidus Rossi. *antherinus* L

Oedemeridae. *Nacerdes ustulata* Fabr., adusta Panz., *Asclera coerulea* L. — *Oedemera podagrariae* L., flavipes Fabr., virescens L., lurida Marsh.

Curculionidae. *Otiorrhynchus multipunctatus* Fabr., laevigatus Fabr., raucus Fabr., orbicularis Herbst., ovatus L. — *Phyllobius glaucus* Scop., urticae Deg., piri L., oblongus L. — *Polydrusus impar* Gozis, mollis Stroem, tetricollis Deg., coruscus Germ. — *Chiloneus asperatus* Bons. — *Paophilus Hampei* Seidl. — *Eusomus ovulum* Germ. — *Mesagroecus obscurus* Boh. — *Sitona crinitus* Herbst, tibialis Herbst, humeralis Steph., cylindricollis Fahrs., sulcifrons Thunb. — *Trachyploeus alternans* Gyllh. — *Liophloeus tessellatus* Müll., Herbsti Gyllh. — *Barynotus obscurus* Fabr. — *Chlorophanus graminicola* Schönh. — *Tanymecus palliatus* Fabr. — *Cleonus alternans* Herbst, piger Scop., pedestris Poda. — *Lixus iridis* Oliv., algirus L., filiformis Fabr. — *Larinus sturnus* Schall — *Minyops carinatus* L., var. variolosus Fabr. — *Gronops lunatus* Fabr. — *Alophus Kaufmanni* Stierl., — *Lepyrus palustris* Scop., — *Hylobius abietis* L., *Liparus glabrirostris* Küst. — *Plinthus tigratus* Rossi. var. porcatus Panz. — *Hypera tessellata* Herbst. pollux Fabr., arator L. — *Grypidius equiseti* Fabr. — *Dorytomus longimanus* Forst., minutus Gyllh. — *Bagous glabrirostris* Herbst. — *Eretmodes ater* L. — *Rhyncolus culinaris* Germ. — *Cryptorrhynchus lapathi* L. — *Mononychus punctumalbum* Herbst. — *Coeliodes cardui* Herbst., quadrimaculatus L., — *Rhinoncus pericarpus* L. — *Ceuthorrhynchus raphani* Fabr., macula-alba Herbst, punctiger Gyllh., denticulatus Schrank. — *Baris artemisiae* Herbst. glabra Herbst. lepidii Germ., coerulescens Scop. — *Limnobaris* T album L. — *Sphenophorus striatopunctatus* Goeze., — *Calandra granaria* L. — *Balaninus venosus* Grav. — *Balanobius*

crux Fabr., pyrrhoceras Marsh. — *Anthonomus cinctus* Kollar. — *Ellesechus scanicus* Payk. — *Tychius picirostris* Fabr. — *Orchestes populi* Fabr. — *Gymnetron collinum* Gyllh. — *Cionus scrophulariae* L. *hortulanus* Fourc., — *Magdalis ruficornis* L. — *Apion radiolus* Marsh., *trifolii* L., *flavipes* Payk., *virens* Herbst. — *Rhynchites aeneovirens* Marsh., *purpureus* L., *coeruleus* Deg., *Bacchus* L. — *Rhinomacer betulae* L.

Anthribidae. *Platystomus albinus* L. — *Anthribus variegatus* Fourc.

Mylabridae. *Mylabris pisorum* L., *rufipes* Herbst, *affinis* Froelich. — *Spermophagus cardui* Bohem.

Scolytidae. *Hylurgus ligniperda* Fabr. — *Ips laricis* Fabr. — *Xyleborus monographus* Fabr.

Cerambycidae. *Spondylis buprestoides* L. — *Prionus coriarius* L., — *Rhagium mordax* Deg., *bifasciatum* Fabr., — *Toxotus meridianus* L. — *Acmaeops collaris* L. — *Leptura livida* Fabr., *rubra* L. *quadrifasciata* L., *aethiops* Poda., *bifasciata* Müll., *nigra* L., — *Allosterna tabacicolor* Deg. — *Grammoptera ruficornis* Fabr., — *Caenoptera minor* L., — *Stenopterus rufus* L., — *Cerambyx cerdo* L., *Scopolii* Füssl. — *Criocephalus rusticus* L. — *Pyrrhidium sanguineum* L. — *Callidium violaceum* L. — *Callidium testaceum* ab. *praeustum* Fald. — *Hylotrupes bajulus* L. — *Rhopalopus macropus* Germ. — *Aromia moschata* L. — *Plagionotus detritus* L. — *Clytus arietis* L. — *Clytanthus Herbsti* Brahm. *figuratus* Scop., *speciosus* Schneid. — *Anaglyptus mysticus* L. — *Dorcadion aethiops* Scop., *fulvum* Scop., *pedestre* Poda. — *Neodorcadion bilineatum* Germ. — *Lamia textor* L. — *Acanthocinus aedilis* L. — *Pogonochaerus hispidus* L. — *Haplocnemia curculionides* L., *nebulosa* Fabr. — *Agapanthia violacea* Fabr. — *Tetrops praeusta* L. — *Phytoecia affinis* Harrer. — *Oberea oculata* L., *erythrocephala* Schrank., — *Anoplodera rufipes* Schall.

Chrysomelidae. *Donacia bicolora* Zschach. — *Plateumaris sericea* L., var. *festucae* Fabr., *consimilis* Schrank. — *Lema Erichsoni* Suffr. — *Crioceris merdigera* L., *12-punctata* L., *5-punctata* Scop., *asparagi* L., — *Labidostomis ongimana* L. — *Lachnaea sexpunctata* Scop. — *Clytra quadripunctata* L., *laeviuscula* Ratzeb. — *Gynandrophthalma alicina* Scop., *affinis* Hellwig. — *Coptocephala scopolina*

L. — *Cryptocephalus cordiger* L., *octopunctatus* Scop., *bipunctatus* L., *biguttatus* Scop., *sericeus* L., *hypochoeridis* L., *violaceus* Laich., *virens* Suffr., *ocellatus* Drap., *Moraei* L. var. *bivittatus* Gyllb., *bilineatus* L., var. *armeniacus* Fald. — *Pachnophorus pilosus* Rossi, *tesselatus* Duft. — *Adoxus obscurus* L. var. *vitis* Fabr. — *Gastroidea polygoni* L. — *Timarcha violaceonigra* Deg., *rugulosa* H. Schäff. — *Chrysomela fimbrialis* Küst. var. *hungarica* Fuss., *goettingensis* L., *staphylea* L., *sanguinolenta* L.; *geminata* Payk., *coeruleans* Scriba, *fastuosa* Scop., *menthastri* Suffr., *varians* Schaller. — *Phytodecta fornicata* Brüggm. — *Phyllodecta vittellinae* L. *Prasocuris phellandri* L. — *Phaedon cochleariae* Fabr. — *Plagioderma versicolora* Laich. — *Melasoma cuprea* Fabr., 20 *punctata* Scop., *populi* L. — *Agelastica alni* L. — *Phyllobrotica quadrimaculata* L. — *Luperus flavipes* L. — *Galerucella lineola* L. — *Galeruca tanacetii* L. — *pomoniae* Scop. — *Crepidodera ferruginea* Scop., — *Chalcoides splendens* Ws., *aurata* Marsh. — *Mantura obtusata* Gyllb. — *Chaetocnema concinna* Marsh., *tibialis* Ill. — *Psylliodes affinis* Payk., *luteola* Müll. — *Haltica oleracea* L., *Phyllotreta armoraciae* Kech., *exclamationis* Thunb., *vittula* Redtb., *nemorum* L., *atra* Fabr., *nigripes* Fab. — *Longitarsus pulex* Schrank, *luridus* Scop. — *Cassida viridis* L., *rubiginosa* Müll., *denticollis* Suffr., *subferruginea* Schrank.

Coccinellidae. *Subcoccinella* 24 *punctata* L., var. *saponariae* Weise. — *Cynegetis impunctata* L. var. *palustris* Redtb. — *Hippodamia tredecimpunctata* L. — *Adonia variegata* Goeze. var. *carpini* Foure. — *Adalia bipunctata* L. — *Coccinella* 7-*punctata* L., 10-*punctata* L. var. 6 *punctata* L., var. *bimaculata* Pont., *conglobata* L., var., *gemella* Herbst., var., *pineti* Weise., 14-*pustulata* L. — *Micraspis sedecimpunctata* L. var. 12-*punctata* L. — *Mysia oblongoguttata* L. — *Halyzia* 14-*guttata* L. 22-*punctata* L. 14-*punctata* L. var. *tetragonata* Laich., var. *conglomerata* Fabr., var. *fimbriata* Sulz., var. *leopardina* Weise. — *Chilocorus bipustulatus* L. — *Exochomus* 4-*pustulatus* L. — *Platynaspis luteorubra* Goeze. — *Hyperaspis campestris* Herbst. — *Scytmus ferrugatus* Moll., *punctillum* Weise. *ater* Thunb., *frontalis* Fabr., var. 4-*pustulatus* Herbst

Magyarország pillangói.

Irta A. Aigner Lajos.

XXII.

2. nem : *Erebia* Dalm. (Maniola Schrk.) ¹⁾

Középnagyságú pillangók, többnyire barnás fekete színezéssel, rozsdaszínű szalagban álló fehér pupillás fekete szemekkel, olykor azonban csaknem rajzolatlanok. A szem csupasz. A csáp fokozatosan megvastagodott, lekerekített bunkóval. A tapogató elül hosszú, szőrös. A felső szárny costális ere duzzadt. — A hernyó elül-hátul ellapult, hátul kéthegyű. A *báb* tojásalakú, világos színű, sötét rajzokkal ellátott. — Az *Erebiák* főleg a palaearetikus övöt lakják s itt 62 fajuk él, közülük 21 Magyarországon is.

1. Az alsó szárnyon alul jól körvonalozott foltok, vagy szalagok vannak (a nőstényen tisztábban láthatók) 7
Az alsó szárnyon alul nincsenek jól körvonalozott foltok, vagy szalagok 2
2. Fölül egy rozsdás-vörös, vagy vöröses-sárga foltokból álló szalag fut le 3
Fölül a vörös rajzok hiányoznak, vagy alig van nyomuk 11
3. A felső szárny szalagja hosszúkás, az alsó szárnyé apróbb kerek foltokból áll, az alsó szárny olykor foltok nélkül van 4
Mindkét szárny szalagja szélesen megszakított 10
4. A vöröses-sárga szalagban fekete pontok, vagy szemek állanak 5
A vöröses-sárga szalagban nem állanak fekete pontok vagy szemek 6
5. Fölül a szemek nagyok, csak a nőstényen pupillások; az alsó szárny a 4. éren kis szöveget alkot; a felső szárny széles rozsdás-vörös, szalagja a 2. szem alatt megkeskenyedett *Epiphron* Kn.
Fölül a szemek aprók; az alsó szárny lekerekített, foltjai egyforma nagyok, alul élesen körvonalozottak, többnyire fekete pontokkal díszítettek *Melampus* Fssl.
6. A széles rozsdás-vörös szalagban csak olykor jelenkezik két fekete pont, vagy pupillátlan apró szem. Alul a felső

¹⁾ Erebus : a sötét alvilág ; Maniolae : apró gonosz szellemek.

szárny rozsdaszínű, sötét szegélylyel, az alsó szárny barna --- --- --- --- --- *Mnestra* Hb.

A keskeny rozsdás-vörös szalagban nem állanak pontok.

Alul a szalag az alsó szárnyon kerek foltokká oszlott --- --- --- --- --- *Pharte* Hb

7. Alul az alsó szárny szalagja egyenetlen nagyságú foltokká oszlott, melyek a nőtényen sárgásak. Fölül a szalag a felső szárnyon 2—5 pontot visel, az alsó szárnyon elenyésző --- --- --- --- --- *Manto* Esp.

Mindkét szárny szalagja fölül is, alul is hosszúkás, vagy kerek foltokká oszlott --- --- --- --- --- 8

8. A szalag hosszúkás foltokból áll, a melyekben pupillás apró szemek mutatkoznak és a melyek a nőtényen okker-sárgák --- --- --- --- --- *Ceto* Hb.

A szalag kerek foltokból áll --- --- --- --- --- 9

9. A rozsdás-sárga nagy foltokban 3—3 erős pupillás nagy szem áll, a melyek az alsó szárnyon egyenlő nagyok. A nőtény valamivel világosabb színű --- --- --- --- --- *Medusa* F.

A rozsdás-sárga kis foltokban gyöngye pupillájú apró szemek állanak (a felső szárnyon 2, az alsó szárnyon 5). Alul az alsó szárny sötétbarna, a nőtényen szürkés-sárga *Oeme* Hb.

10. Alul az alsó szárny szalagja a hímen alig jelzett, a nőtényen fehéres, befelé éles határral. Fölül a felső szárny meg nem szakított széles szalagjában 5 erős pupillájú nagy szem áll, melyek közül a legfelső apró a legközelebbi két nagy szemet nem érinti --- --- --- --- --- *Stygne* O.

Alul az alsó szárny szalagja hímen és nőtényen szürke, befelé élesen határolt; a tövön egy szürke folt áll. Fölül olyan mint az előbbi faj, csak hogy a három felső szem érinti egymást --- --- --- --- --- *Erias* God.

11. A szárnyak fölül feketék, 2—3 pupillás nagy szemmel, szalag nélkül (hím) vagy szürkés-barnák, alig jelzett világosabb szalaggal. Alul az alsó szárny a hímnél barna, a nőténynél világos-szürkével vegyített; a széles világos szalag élesen határolt --- --- --- --- --- *Melas* Hbst.

A szárnyak fölül feketés-barnák, rozsdá-vörös szalaggal --- --- --- --- --- 12

12. A rojt egyszínű barna; a kettős szem meglehetősen nagy; a nőtény világosabb színű, szalagja inkább okkersárga. Alul az alsó szárny sötétbarna, feketével kevert, a középső szalag csaknem fehér --- --- --- --- --- *Nerine* Frr.

- A rojt egyszínű barna; a kettős szem kiesiny; a nőstény valamivel világosabb színű, felső szárnyának szemei tisztábbak, az alsó szárnyon mind a nőstényen, mind a hímen aprók, elmososódtak --- --- --- *Pronot* Esp.
 A rojt fekete-fehér; a kettős szem egybefolyt --- --- --- 13
13. Alul az alsó szárny barna és fehér márványozású; a a fehéren behintett szalagot befelé fogazott sáv határolja. Fölül a hím felső szárnyán egy szem mutatkozik *Goante* Esp.
 Alul az alsó szárny sötétbarna, némi fehérrel márványozott; az alig jelzett szalagot befelé fogazott vonal határolja. Fölül a felső szárny csúcsán 2 pupillás szem, az alsó szárnyon 1—4 többnyire vak szem áll --- --- *Gorge* Esp.
 Alul az alsó szárny feketés-barna, a szegély fogazott, a rojt fekete-fehér --- --- --- 14
 Alul az alsó szárny nem feketés-barna, a szegély nem fogazott, a rojt egyszínű --- --- --- 15
14. Fölül a felső szárny szemei nagyok. Alul a felső szárny szalagja élesen határolt; az alsó szárny fehér behintésű szalagjában fehér pontok állanak; a nőstényen a szalag tisztább, a szárny töve is fehér behintésű --- --- *Aethiops* Esp.
 Fölül a felső szárny szemei aprók, ritkán pupillások; a szalag nem élesen határolt. Alul az alsó szárny fehéres vagy sárgás behintésű szalagjában homályos szemek mutatkoznak. A *Ligea*-nál kisebb, fölül kevésbé élénk színű, szalagja keskenyebb, halvány rozsdás-barna --- *Euryale* Esp.
 Fölül a felső szárny szemei meglehetősen nagyok, többnyire pupillások. Alul az alsó szárnynak befelé fogazott, többé-kevésbé fehér szalagjában sárgakeretű szemek sora áll
Ligea L.
15. Fölül a felső szárnyon sárgakeretű fekete pontok állanak az alig jelzett rozsdaszínű szalagban; az alsó szárnyon igen homályosak. Alul az alsó szárny szürke, szalagja kissé sötétebb, két oldalt barnával határolt --- *Lappona* Esp.
 Fölül a felső szárnyon kettős szem áll a homályos rozsdás-vörös szalagban; az alsó szárnyon rozsdás-barna keretű pont áll. Alul az alsó szárny világos szürke, alig világosabb szalagját finom csipkés vonal határolja. *Tyndarus* Esp.
 Fölül a felső szárny szemei nem állnak szalagban --- --- 16
16. Fölül a felső szárny a csúcsa felé világosabb, mintegy

poros behintésű, 5—7 vörös-sárga keretű pupillás szemmel.
Alul az alsó szárny barna, erei fehéresek --- --- --- *Afer* Esp.

. *Erebia Epiphron* Kn.¹⁾

Knoch, Beiträge z. Insectengeschichte III. p. 131. tab. 6. fig. 7. (1783). *Egea* Borkhausen, Naturgesch. europ. Schmetterl. I. p. 77. (1788).

A szárnyak sötétbarnák, rozsdaszínű foltokból álló szalaggal, melyben nagy fekete, a nőtényen gyakran pupillás szemek mutatkoznak; a felső szárny csücsa kissé kihegyezett, az alsó szárny a 4. éren kissé kiálló. Alul ugyanoly rajzolatú, de valamivel világosabb. Kifeszítve 34—38 mm.

Hazánkban csak a Magas Tátrában, (Csorba-tó, Oszterva és Siroka), a Branyiszko hegységben, a bodzai hegységben 1700—1800 m. magasan, valamint Mehádia és Korniaréva havasain (Opesata és Monte Babi) 1300 m. magasságig található.

A var. *Cassiope* F.²⁾, melynek felső szárnya hegyesebb, barna szalagja keskenyebb, csupán a Rohácson (Árva m.), a M. Tátrán és Mehádiánál figyelték meg. Az ab. *Nelamus* B.³⁾ pedig, melynek szalagja egyes apró pettyekké olvadt le, csupán a Magas Tátrán található.

Petéje hosszúkás, sárgás-zöld. *Hernyója* zöld, fekete és sárga sávokkal; *Deschampsia praecox* és *cespitosa* (nápicz) s egyéb fűféléken el. *Bábja* világos szürke.

Előfordul a következő szomszéd országokban: Karinthia VI—VIII., Isztria, Szilézia VII—VIII., Galiczia, Románia.

Elterjedési köre: Skóciától Franciaországig 57—45° és Dél-Franciaországtól Oláhországig 23—42°.

5. *Erebia Melampus* Fssl.⁴⁾

Fuessly, Verz. der bekannt. schweizerischen Insecten p. 31. fig. 6. (1775); *Janthe* Hübner, Samml. europ. Schmetterl. Fig. 624—5.

¹⁾ Az értelmes, görög férfi név.

²⁾ Görög női név.

³⁾ Ismeretlen származású szó.

⁴⁾ A feketelábú, görög férfi név.

A szárnyak feketés-barnák, fekete pontok állanak a rozdszínű szalagban, mely a felső szárnyon hosszúkás, az alsó szárnyon kisebb kerek foltokból áll. Alul a szalag szintén foltokká oszlott. Kifeszítve 27–35 mm.

Hazánkban eddig csak a Rohácsen (Árva m.), a Magas Tát-rán, a bodzai hegységben (1700—1800 m. magasságban) és Mehádiánál figyelték meg július–augusztusban havasi gyepeken. Nálunk éri el elterjedésének déli és keleti véghatárát.

Petéje hosszúkás tojásalakú, halvány fészes-sárga. *Hernyója* élénk zöld, homályos világosabb és sötétebb vonalakkal, 16–17 mm. hosszú. *Bábja* zömök, halvány-sárga.

Előfordul a szomszéd országok közül csupán Galicziában és Sziléziában, itt is csak a var. *sudetica* Stgr. honos.

Elterjedési köre: Galicziától az Alpeselekig 52—47° és a Pyreneáktól Mehádiáig 24—40°

Magyarország szúféléi.

Irtá Csiki Ernő.

IX.

9. nem: *Kissophagus* Chapuis.

A test felül és alul szőrös. A csápotor hat vagy öt ízből áll, a csápbunkó hegyes tojásforma. izelt. A szemek felső éle nem öblös. Az előtor háta olyan széles mint hosszú, előre felé keskenyedő, oldalai elöl befűződtek, felül fénytelen, ránczolva-pontozott. A szárnyfelők fogacs-kázott felhajló tőle erősen kiemelkedő, a paizsoeska felé erősen befelé hajló és itten szélesen megszakított, a hosszanti barázdák finoman pontozottak, felületük sörtesorokkal díszítettek, a csücs meredeken domború. Az elülső csipőket a mellő nyúlványa elválasztja egymástól, a középső és hátsó csipők egymástól távol állók. Az első lábfejjiz a legrövidebb és a harmadik iz szívforma vagy az első három iz egyforma hosszú és a harmadik iz egyszerű. A has vízszintes.

Az alnemek és fajok meghatározó kulcsa:

1. A csápotor hatízes. A harmadik lábfejjiz szívforma.

Az előtor háta elöl finoman szemcsézett vagy fogacs-

kázott, felületének szőrözete hátul sugarasan összefutó. A szárnyfedők sárga sörtesorokkal díszítettek, az első köztérben a varrat mellett sűrűbb és világosabb szőrözet nélkül. — 1. alnem: **Kissophagus** s. str. --- --- 2

- A csápotor ötizes. A harmadik lábfejjel egyszerű. Az előtor háta finoman ránczolta pontozott, nem szemecskézt, szőrözete harántul fekvő. A szárnyfedők sörtesorai fehérek, az első köztér világosabb és sűrűbb szőrözettel fedett. — 2. alnem: **Xylechinus** Chap. — Ide egyetlen faj tartozik. 3. pilosus

2. Az előtor hátának elülső széle síma, korongja elül nagyon finoman és szétszórtan szemecskézt. 1. **hederae**
 — Az előtor hátának elülső szélén finoman felhajló fogacskák vannak, melyek oldalt erőbben kiállanak, korongja elül szemecskézt. 2. **Novaki**.

A fajok leírása:

1. **Kissophagus hederae** Schmidt (*vicinus* Comolli, Bedel.)

Hosszúka, barnás-fekete, az előtor háta barnás, elülső széle vöröses. A csápbunkó makkalakú, nem lapított. Az előtor háta hosszabb mint széles, előrefelé keskenyedő és elül kissé befűződött, felülete szemcsésen pontozott, hosszanti középvonala elmosódott, sárga szőrözete elül testhez simuló, hátul felálló. A szárnyfedők hengeresek, elülső szélük kerekített, erősen kiálló, rovátkás, sárga szőrökkel fedett és négyszögű pontokkal ellátott, a köztérket egy hosszabb felálló sörtekből álló sor díszíti. Az első lábfejjel a legrövidebb. Hossza 2—2.5 mm.

Előfordul Közép-Európában, Algírban és Transkaspiában. Termőhelyei: Tátrafüred; Dalmácia.

Tápnövénye a repkény (*Hedera helix*). Tavasszal rajzik és valószínűleg két nemzedéke van. Az anya- és lárvamenetek a repkény korhadó ágainak kérgében találhatók.

2. **Kissophagus Novaki** Reitter.

Barna, a fej sötétebb. Az előtor hátának elülső szélén finoman felhajló fogacskák vannak, melyek oldalt erőbben kiállanak, felületének szőrözete hátul sugarasan összefutó. A szárnyfedők finom rövid szőrözettel fedettek, a sorokban elhelyezett sörték hosszúak, a köztérket a varrat mellett szélesebbek mint a pontsorok, ránczoltak és erősen pontozottak. Hossza 2—2.3 mm.

Előfordul Dalmáciában (Zara, Spalato), Isztriában és Dél-Franciaországban.

Tápnövénye és rágványa ismeretlen.

3. *Kissophagus (Xylechinus) pilosus* Ratzeburg.

Hosszúkás, hengeres, fekete, fénytelen, sűrűn szürke szőrökkel fedett, a szárnyfedők és a lábak barnák. A fej nagyon finoman pontozott, az ormánya végén kissé összenyomott. Az előtor háta kisse hosszabb mint széles, előre felé alig, a töve felé jobban keskenyedő, sűrűn és finoman ránczolva pontozott, hosszanti közép vonala keskeny, felülete szürke sörtékkel fedett. A szárnyfedők barázdáinak pontjai nagy négyszögűek, a közterek rövid fehér testhez simuló, továbbá sorokban elhelyezett rövid felálló szőrökkel fedettek. Hossza 2—2.6 mm.

Előfordul Észak- és Közép-Európában, nálunk ritka: Trencsén, Szeben-hegység (Sánta-völgy); Bosznia- és Hercegovina.

Tápnövénye a lúczfenyő (*Picea excelsa*) és ritkábban a vörös fenyő (*Larix larix*). Májusban jelenik meg, egy (mások szerint két) nemzedéke van. Rágványa kettős vízszintes anyamevetből áll, melyből a függélyes lárvamenetek lépnek ki.

Lepke-eltérések a Magyar Nemzeti Muzeum gyűjteményéből.

Irta A. Aigner Lajos.

IV.

Agrotis pronuba L. (♂, 52 mm.) Alsó szárnya kénszínű. (Treitschke-gyűjtemény).

Episema glaucina Esp. ab. *tersina* Stgr. (♀, 35 mm.) Felső szárnya barnás-szürke, fekete pikkelyekkel gyéren behintett, a korongsejtben egy nagyobb s egy kisebb fekete folt van, a különben gyöngén kifejtett szegélysáv rendkívül erőteljes. (Treitschke-gyűjtemény).

Var. *dentimaculata* Hb. (♀, 34 mm.) Felső szárnya szürkésbarna, a középtér széles, sötétbarna szalagot alkot, a melyben a két veseforma folt fekszik. (Treitschke-gyűjtemény).

Celaena maturna Hufn. (♀, 39 mm.) Alsó szárnya nem kén-szinű, hanem fakóbarnás. (Treitschke-gyűjtemény.)

Plusia variabilis Piller (*illustris* F.) (♂, 36 mm.) Egészen fakó színű, az összes rajzolatok sárgás olajszínűek. (Treitschke-gyűjtemény.)

Plusia Festucae L. (♀, 32 mm.) Egészen világos színű. Az alapszín fakó sárgás-barna, a különben aranyos apró foltok fakó-sárgasak, a közepében levő aranyos foltok ezüstösök. (Treitschke-gyűjtemény.)

Plusia gamma L. (♂, 26 mm.) Rendkívül kicsiny, fakó színű példány, alapszíne egészen világos ibolyás-szürke. (Treitschke-gyűjtemény.)

Plusia interrogationis L. (♂, 32 mm.) Az egész felső szárny fekete pikkelyekkel behintett, úgy hogy az egyszínű sötétszürkének látszik. (Treitschke-gyűjtemény.)

Catocala electa Bkh. (♂, 52 mm.) Igen kicsiny, halvány színű, gyöngén rajzolt példány, alsó szárnya rózsaszínű (Treitschke-gyűjtemény.)

Catocala elocata Esp. (♂, 75 mm.) Alsó szárnya fakó sárgás-piros. (Monor, 1896. okt. 11. Anker Rezső.)

Más példánynak (♂, 79 mm.) alsó szárnya világos fakó sárgás-piros. (Eperjes, 1892. jul. 10. Dahlström Gyula.) Hasonló példány (♂, 62 mm.) van a Treitschke-gyűjteményben is.

Más példánynak (♀, 72.5 mm.) hasonló színű alsó szárnya van, baloldali felső szárnya azonban rövidebb a jobboldalinál (Treitschke-gyűjtemény.)

Catocala nupta L. (♂, 75 mm.) Felső szárnyának rajzolata igen elmosódott, az alsó szárny halvány piros, a belső szalag nagyon megfogyott, helyenkint csak nyoma maradt. (Eperjes, 1879. jul. 30. Dahlström Gyula.)

Más példányon (♂, 64 mm.) az alsó szárny belső fele sárgás-piros. (Eperjes, 1880. jul. 15. Dahlström Gyula.)

Igen kis méretű példánynak (♀, 49 mm.) alsó szárnyú téglapiros. (Eperjes 1895. jul. 12. Dahlström Gyula.)

További példánynak (♂, 72 mm.) Alsó szárnya fakó sárgás-piros. (Magyarország, Frivaldszky-gyűjtemény.)

Catocala dilecta Hb. (♂, 73 mm.) Egész felső szárnya sötétbarna, összes rajzolata többé-kevésbbé homályos; annál élénkebb

a szegélyében levő világos szürke csipkés sáv, valamint a szárny közepén levő sárgás-barna folt. (Treitschke-gyűjtemény), Schopfer ábrája (Iris, 1899. Taf. 2. Fig. 4.) meglehetősen megegyezik.

Más példánynak (♂, 68 mm.) alsó szárnya fakó pirosas. (Magyarország, Frivaldszky-gyűjtemény).

Brephos puella Esp. (♂, 35 mm.) Alsó szárnyának különben sárga részei tejszínűek. (Treitschke-gyűjtemény.)

Acidalia flaccidaria Z. (♂, 23 mm.) Alapszíne gyöngéd világos rózsaszínű, a felső szárny főtere, az árnyéksáv s a két szárny szegélyén két keskenyebb csík élénk rózsaszínű. (Budafok, 1894. aug. 10. Pável János). Ez az érdekes eltérés ab. *roseata*-nak nevezhető.

Timandra amata L. (♀, 24.5 mm.) mindkét szárny külső fele a középsávtól kezdve ibolyás-barna, a szegély felé halványabb. (Bálinez, Dr. Madarász Gyula).

Eucosmia certata Hb. (♂, 41 mm.) A felső szárny középsávja egészen feketés-barna kitöltésű. (Treitschke-gyűjtemény).

Larentia rivata Hb. (♀, 23 mm.) A felső szárny középső szalagja nagyon megfogyott, csíkszerű. (Újpest, 1899. Gábrieli György.)

Larentia alaudaria Fr. (♀, 23 mm.) Egész rajzolata alul is fakóbarna, csak a középpont fekete. (Branyiszko, 1890. június 6. Dahlström Gyula).

Larentia procellata F. Egész rajzolata sötétbarna. A felső szárny középterén hármass csipkés vonal jelentkezik, ezen belül egyszerű csipkés vonal, ezen vonalak közötti tér világosbarna kitöltésű. (Pozsony, 1879. jun. 22. Dahlström-gyűjtemény.)

Larentia lugubrata Stgr. (♀, 25.5 mm.) A felső szárny tőtere és szegélye szürke, a közép-szalag feketés szürke; az alsó szárny töve szürke, keskeny szegélye fekete, egyébként egészen fehér. (Eperjes, 1896. máj. 12. Dahlström Gyula.)

Larentia tristata L. (♀, 22 mm.) Mindkét szárny közép-szalagja teljesen hiányzik, minélfogva a középter széles fehérre lett, a tőtér rajza barnás-szürke, a szegély rajza feketés-barna. (Eperjes, 1879. ápr. 24. Dahlström Gyula) Ezt az eltérést, ab. *Kertészi*, kiváló dipterologusunk Dr. Kertész Kálmánnak ajánlom, a ki Microlepidoptera-gyűjteményünket is tetemesen gyarapította.

Tephroclystia graphata Tr. (♀, 19 mm.) Mindkét szárnya egyszínű szürkés-barna, a középtér sötétebb barna, minden rajzolata igen homályos (Budapest, 1880. Páve l János). Ezt az eltérést ab *brunnea*-nak neveztem el.

Abraxas grossulariata L. (♀, 40 mm.) A felső szárny közep-terén levő folt sor szalaggá egyesült, a szegélytér foltjai hosszú sávokká megnyújtottak, részben a közép-szalaggal egybefolytak, a sárga szín nagyon megfogyott. (Treitschke-gyűjtemény). Igen hasonló példányok ábráját közlik Freyer (Neue Beitr. II. Taf. 125. Fig. 3.) és Oberthür (Études XX. fig. 321, 382, 383.)

Ellopi a prosapiaria L. var. *prasinaria* Hb. (♂ és ♀, 38 mm). Csaknem egyszínű, a különben fehér szalagok igen homályosak, barnásak, kifelé sárgás szegélyűek. (Treitschke-gyűjtemény.)

Therapis evonymaria Schiff. (♀, 31 mm.) A törzsalak himje tudvalevőleg bőrszínű, nőténye vöröses barna. Ujabban Dahlström Gyula oly kávé-színű eltérést, melynek csak alsó szárnyának belső fele bőrszínű, ab. *obscura* néven írt le. Mindkét formától feltűnően különbözik jelen példány, melyen a két szárny szegélytere sötétbarna, a felső szárny töve és középtere valamivel világosabb, az alsó szárnyon még valamivel kevésbé sötétbarna, minek folytán a sárga hullámvonal élénken érvényesül. (Eperjes, 1892. júl. 22. Dahlström Gyula). Ezt a gyönyörű eltérést ab. *exquisita*-nak nevezem.

Különfélék.

Klapálek Ferencz gyűjtő útja hazánkban. A reczésszárnyúak kiváló specialistája három év előtt meglátogatta hazánkat és az erdélyi havasokban és a Tátrában gyűjtött. Útjának eredményéről cseh nyelven számol be a prágai akadémia közlönyében. A német kivonat szerint 23 Plecoptera, 15 Corrodentia, 31 Neuroptera, 15 Ephemerida, 5 Mecoptera és 59 Trichoptera fajt gyűjtött, köztük a következő újakat írja le: *Capnia vidua* n. sp., *Hemerobius striatellus* n. sp., *Panorpa pura* n. sp., *Agapetus ater* n. sp., *Leuctra nigra* Pict. v. *brachyptera* n. v., *Rhyacophila Meyeri* Mc-Lach. v. *furcifera* n. v. Felemlíti, hogy Erdélynek földrajzi helyzeténél fogva nagyon sok sajátos faja van. Vannak észak-európai fajai, a melyek az Alpokban ismeretlenek, pl. *Mystrophora*

intermedia és a *Dictyopteryx*-félék családja, több bogárnem (*Atheta*, *Olophrum*). És vannak déleurópai alakok is, a minők: *Apantania meridiana* Me. L. és *Silo Graellsii* Piet. Érdekes volna, ha egész gyűjtése eredményét ismerhetnénk. Dr. Szilády Zoltán.

Irodalom.

Reitter, Edmund: Bestimmungs-Tabellen der europäischen Coleopteren. Heft 59. Curculionidae 12. Theil: Mecinini (Gymnetrini). (Verh. naturf. Ver. Brünn. LXV. Band, p. 7—50.)

A *Mecinini* nemzetségbe tartozó nemek (*Mecinus*, *Gymnetron*, *Miarus*, *Alcides*) és fajok meghatározására szolgáló kulcsok összeállítása. Minket is érdeklő faunisztikai adatok a következők: *Mecinus janthinus* Germ. előfordul Dél-Dalmáciában is, *M. circulatus* Marsh. var. *horridulus* Desbr. Dalmácián kívül Dél-Franciaországban is él; *Gymnetron Pirazzolii* Stierl. (Magyarország), *G. labile* Hrst. var. *brevicrinatum* nov. var. (München, Velebit, Kaukázus), *G. ictericum* Gyllh. (Magyarország). *G. caucasicum* Reitt. a Kaukázuson kívül Magyarországon is (Kaloča) előfordul; *G. (Rhinus) tetrum* L. var. *subrotundatum* Reitt. (új név var. *antirrhini* Germ. Bris. non Payk. helyett) Magyarország és Dalmáciából; *G. herbarum* Bris. (Magyarország); *G. haemorrhoum* Rosenh. (Magyarország); *G. bipustulatum* Rossi ab. *rubripes* nov. (Dalmácia); *Miarus banaticus* Reitt. n. sp. (Herkulesfürdő). A feldolgozást a nemek és fajok jegyzéke zárja be. Csiki Ernő.

Formánek, Romuald: Bestimmungs-Tabellen der europäischen Coleopteren. Heft 61. Curculionidae 15. Theil: Genus *Trachyploeus* Germ. (Wiener Entom. Zeitung. XXVI, 1907, p. 121—191.)

Köszönetre méltó munkát végzett a szerző, a mikor a *Trachyploeus* ormányos bogár-nemet és rokonait tanulmány tárgyává tette és végre egy kis rendet is teremtett. A *Brachyderini* nemzetségbe tartozó *Trachypylus*, *Trachyploeoides* (n. g.), *Trachyploeus* és *Cathormiocerus* nemek külön csoportot képeznek, melyek közül az első hármat dolgozta fel szerző ez alkalommal. A *Trachyploeus*-nemből hazánkban a következő fajok fordulnak elő: *alternans* Gyllh., *scabriculus* L., *parallelus* Seidl., *spinimanus* Germ., *rugicollis* Seidl. (Dalmácia, Hercegovina), *ventricosus* Germ., *bosnicus* Apfb. (Bosznia), *ipsilon* Seidl., *Fridvaldszkyi* Kuthy, *biforeolatus* Beck, *inermis* Boh., *aristatus* Gyllh., *Olivieri* Bedel (? *spinus* Goeze). Valószínűleg meg lesz található faunánkban a *Tr. laticollis* Boh. is, mely egész Európában és Észak-Afrikában otthonos. Csiki Ernő.

„ROVARTANI LAPOK“

XIV. Band 8. Heft. Oktober 1907.

S. 161. **L. v. Aigner-Abafi:** Stefan Szedlaczek, geb. 1846 zu Kis-Tapolcsány, besuchte nach Absolvierung des Gymnasiums die militärische Josef-Akademie in Wien, wurde 1871 promoviert und zugleich zum Oberarzt am Militärspital in Pozsony ernannt, dann zum 4. Husarenregiment im Komitat Somogy versetzt, bei welchem er 7 Jahre wirkte und auch den bosnischen Feldzug mitmachte. Hierauf wurde er nach Győr transferiert, wo er 10 Jahre zubrachte und sich auch verehelichte. Seiner Ehe mit Therese Patsek entsprossen 3 Kinder. 1899 kam er mit seinem Regiment nach Komárom, dann nach Arad, wo er 1895 zum Stabsarzt ernannt und dann mit der Leitung des Militärspitals zu Nagyvárad betraut wurde. 1897 wurde er nach Budapest berufen und zum Oberstasbarzt befördert, trat aber schon 1901 in den Ruhestand. Nunmehr beschäftigte er sich hauptsöchlich mit Lepidopterologie und nahm bald auch auf diesem Gebiete eine geachtete Stellung ein, hat aber seine Erfahrungen nicht publiziert. Bei der aufopfernden Pflege seiner zwei schwerkranken Söhne zog er sich ein Herzleiden zu, dem er am 16. Juni 1907 erlegen ist.

S. 162. **St. Bolkay:** Die Coleopteren-Fauna von Rimaszombat. Mit der Käferfauna von Rimaszombat und Umgebung hat sich bisher so gut wie Niemand befasst. J. Fábry hat zwar eine allgemeine Übersicht der Fauna des Komitates Gömör veröffentlicht, allein die Daten betreffs dieses Gebietes nicht besonders erwähnt. Auf Grund mehrjähriger Sammeltätigkeit nun publieiert Verfasser die bei Rimaszombat gesammelten 600 Arten und 44 Varietäten.

S. 172. **L. v. Aigner-Abafi:** Die Tagfalter Ungarns XXII. Der Bestimmungs-Tabelle des Genus *Erebia* folgt die Beschreibung der einzelnen Arten. *E. Epiphron* nur in der Hohen-Tátra, im Branyiskó- und Bodza-Gebirg, sowie bei Mehádía, var. *Cassiope* in der Hohen-Tátra, am Rohács (Komitat Árva) und bei Mehádía, ab. *Nelamus* nur in der Hohen-Tátra. Er. *Melampus* nur auf dem Rohács, in der Hohen-Tátra, im Bodza-Gebirg und bei Mehádía beobachtet; erreicht hier die südliche und östliche Grenze seiner Verbreitung.

S. 176. **E. Csiki:** Die Borkenkäfer Ungarns. IX. Nach der Bestimmungs-Tabelle der Subgenera und Arten des Gen. *Kissophagus* folgt die Beschreibung der Arten: *hederue*, *Novaki*, *pilosus*.

S. 178. **L. v. Aigner-Abafi:** Schmetterlings-Aberrationen der Sammlung des Ung. National-Museum s. IV. Einige neue Formen werden benannt, so: *Acidalia flaccidaria* ab. *roseata* n. v., *Larentia tristata* ab. *Kertészi* n. v., *Teyhroclystia graphata* ab. *brunnea* n. v., *Therapis cronynaria* ab. *exquisita* n. v.

Kleinere Mitteilungen.

S. 181. **Szilády, dr Z.** Klapálek's Excursion in Ungarn. F. Klapálek, als Autorität auf dem Gebiete der Neuropteren bekannt, hat vor 3 Jahren auf den transilvanischen Alpen und auf der Tatra gesammelt und das Resultat in den Publicationen der Prager Akademie (in böhmischer Sprache) veröffentlicht. Hier werden nur die neuen Arten und Formen namhaft gemacht. Klapálek erwähnt, dass Siebenbürgen, zufolge seiner geographischen Lage sehr viele eigene Arten besitze, i. nordeuropäische, die in den Alpen fehlen, z. B. *Mystrophora intermedia* und die Familie *Dictyopteryx*, sowie einige Käfergattungen (*Atheta*, *Olophrum*), dagegen auch südeuropäische Arten, wie *Apantania meridiana* und *Silo Graellsii*.

Literatur.

S. 182. **E. Csiki** bespricht die Bestimmungs-Tabellen von E. Reitter (*Mecinini*) und R. Formánek (*Trachyphloeus*) und führt die in Ungarn vorkommenden Arten auf.

Entomologiai művek.

Általános. *A Magyar Birodalom Állatvilága.* (Fauna Regni Hungariae). III. kötet, Arthropoda. Kiadja a k. m. Természettudományi Társulat. Ára 35 k., társulati tagoknak 20 kor. — *Kárpáti E.* Állatmuzeum, utasítás állatok kitömésére s eltartására, és csontvázak készítésére, ábrákkal 1 korona 40 fill, — *Bein K.* A kis rovargyűjtő. Utasítás a kiválóbb rovarok megismerésére és gyűjtésére 2 kor. — *Szekeres F. Ö.* A rovargyűjtő 1 kor. 60 fill. — *Lejtényi S.* Rovargyűjtő. Segédkönyv a középiskolai ifjúság számára, kötve 1 kor. — *Kriesch J.* A rovarok világa. 16 ábrával 80 fill. — *Kirándulók* zsebkönyve. 70 rajzzal, kötve 3 kor. 50 fill. — *Dr. Leull A.* Rövid útmutatás a természetrajzi gyűjtemények konzerválásához 80 fill. — *Dr. Daday J.* Rovarani műszótár 1 kor. 60 fill. — *Hoffer,* Praxis der Insektenkunde. 3 kor. — *Kolbe,* Einführung in die Kenntniss der Insekten 17 kor.

Hymenoptera. *Mocsáry S.* A magyar fauna lémdarazsai 2 kor. 40 fill. A magyar fauna másnejű darazsai 2 táblával 1 kor. 20 fill. Adatok Magyarországi farkas darazsainak ismeretéhez I. 1 kor. 20 fill. Földünk lémdarazsaiak magánrajza 40 kor.

Lepidoptera. *Aigner.* Magyarország lepkéi 51 színes táblával. Diszkótesben 30 kor. — *A. Aigner L.* A lepkészet története Magyarországon 3 kor. — *Aigner-Pável-Uhryk,* Magyarország lepkéinek jegyzéke 5 kor. — *Hofmann,* Die Gross-Schmetterlinge Europas 2. Aufl. 2000 Abb auf 71 farb. Tafeln 30 kor. Die Raupen der Gross-Schmetterlinge Europas 1900 Abb. auf 50 Tafeln 30 kor.

Diptera. *Tömösváry Ö.* Egy tömegesen tenyésző légyfaj az Alsó-Duna mellékfolyóján 3 tábl. 60 fill. — *Kertész K.* Catalogus Tabanidarum orbis terrarum universi 6 kor.

Coleoptera. *Török P.* Bogár-határozó 2 kor. 80 fill. — *Bein K.* A kis bogárgyűjtő. A bogarak ismertetése és gyűjtése 2 kor. — *Calwer,* Käferbuch 5. Aufl. mit 48 color. Tafeln 24 kor. — *Seidlitz,* Fauna Transsylvanica 12 kor.

Hemiptera. *Dr. Horváth G.,* Adatok a hazai félröpkék ismeretéhez 40 fill. A magyarországi Psyllidákról 40 fill. Az Eremocoris-fajok magánrajza 2 tábl. 60 fill.

Orthoptera, Pseudoneuroptera és Neuroptera. *Pungur Gy.* A magyarországi tücsökfélék természetrajza 6 tábl. 5 kor. — *Kohaut R.* Magyarország szitakötő-féléi. 3 színes tábl. 2 kor. 60 fill.

Myriopoda. *Dr. Daday J.* A magyarországi Myriopodák magánrajza 4 táblával 4 kor.

Arachnoidea. *Dr. hyzer K. és Kulczynski L.* Araneae Hungaria 3 kötet 24 kor. — *Herman O.,* Magyarország pókfaunája 3 kötet, csak a 2—3. kötet kapható 16 kor. — *Dr. Leull A.* A pókok, különösen a kerekháló-pókok természetes osztályozása 1 kor. — *Karpeles L.* Adalék Magyarország atkafaunájához. 8 táblával 2 kor.

Crustacea: *Dr. Daday J.* A Magyarországon eddig talált szabadon élő evezőlábú rákok magánrajza. 4 tábl. 3 kor. A magyarországi Branchipus-fajok átnézete. 1 kor. A magyarországi Diaptomus-fajok átnézete 1 kor.

Magyarország bogárfaunája.

Vezérfonal a magyar szent korona országainak területén előforduló bogarak megismerésére.

*

IRTA

CSIKI ERNŐ

A Magyar Nemzeti Múzeum segédőre.

*

A három kötetes munka **első** kötete a bevezető morphologiai részen kívül a Caraboideákat és Staphylinoideákat, a **második** kötet a Palpicorniákat, Diversicorniákat és a Heterómerákat, a **harmadik** kötet pedig a Phytophaga, Rhynchophora és Lamellicornia családsorozatokat fogja tartalmazni.

Egy-egy kötet 5 füzetből áll,
egy-egy füzet előfizetési ára 2 korona, bolti ára
2 kor. 40 fill.

Megjelent az I. kötet 1—4. füzete.

Előjegyzések és előfizetések a szerző ezimére (Budapest, VIII., Nemzeti Múzeum) küldendők.

Kot. 14 fuzet 8
1907: okt.

3 9088 01427 0789